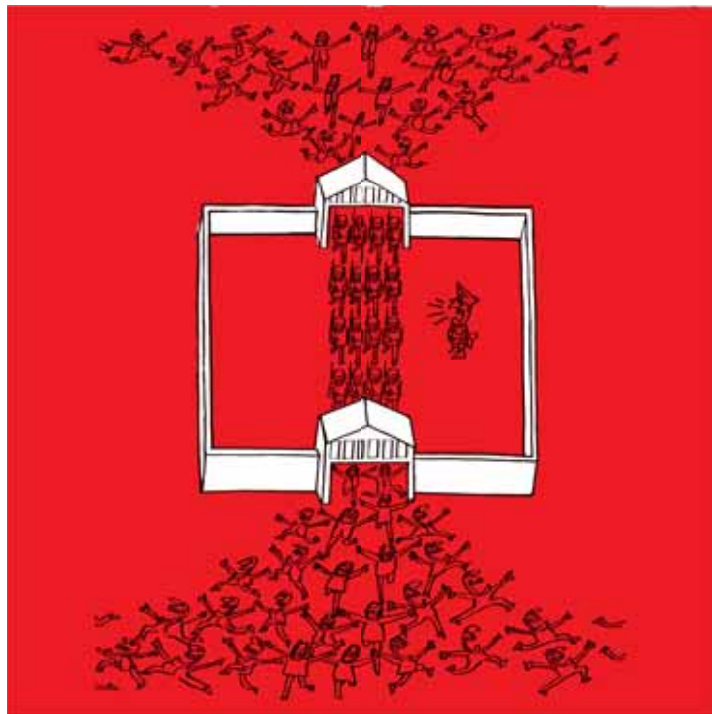

карикатура

У мозаичкој слици савремене културе, која више нема свој „горњи“ и „доњи“ слој јер је продор масовне културе донео низ равноправних изражајних медија (модерни дизајн, плакат, хибридни спојеви графичког, филмског и телевизијског израза), у присутној „цивилизацији слике“ (која не потиरे улоге књиге, већ мења њену функцију и удео у културним пословима и потребама), променили су се задаци и могућности карикатуре као изражајног медија. Ако оставимо по страни удео личне генијалности некадашњих подвижника, у пређашњим епохама изгледа да је било лакше, али никако безбедно препознати носиоце и појавне облике људских порока и друштвених зала. У данашњем „глобалном селу“ и његовим универзалним масовним митовима, модама и стереотипима, у превази модерне безличне технологије над уделом људске јединке у историји,

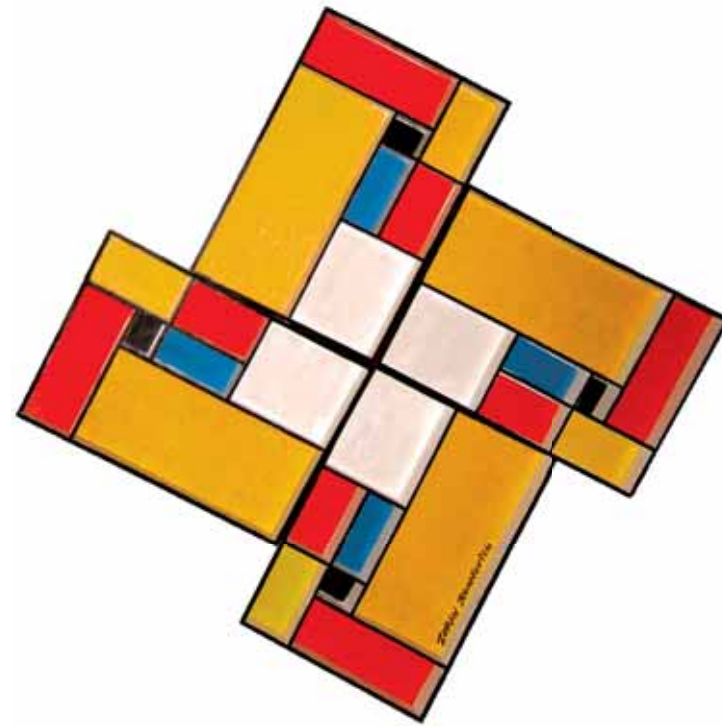
отежана је и угрожена улога карикатуристe као „дежурног ока“ једне епохе.

Ту судбину на свој начин дели и београдски карикатуриста Зоран Јовановић. Четврт столећа непрекидног присуства његових хумористичких цртежа један је од поузданих доказа да је реч о трајном избору изражајног медија... Јовановићеве мапе, књиге и изложбе, као и свакодневни рад у новинама, означиле су карикатуру као искључиво цртачко-графички медиј (без икаквог додатног текста или дијалога) с повременим аскетском употребом боје и поентом која је у намери увек изнад дневнополитичке употребљивости и локално-друштвене препознатљивости.

МИЛАН ВЛАЈЧИЋ

Запис о карикајтури, из монографије Зорана Јовановића, 1981.

инсталације

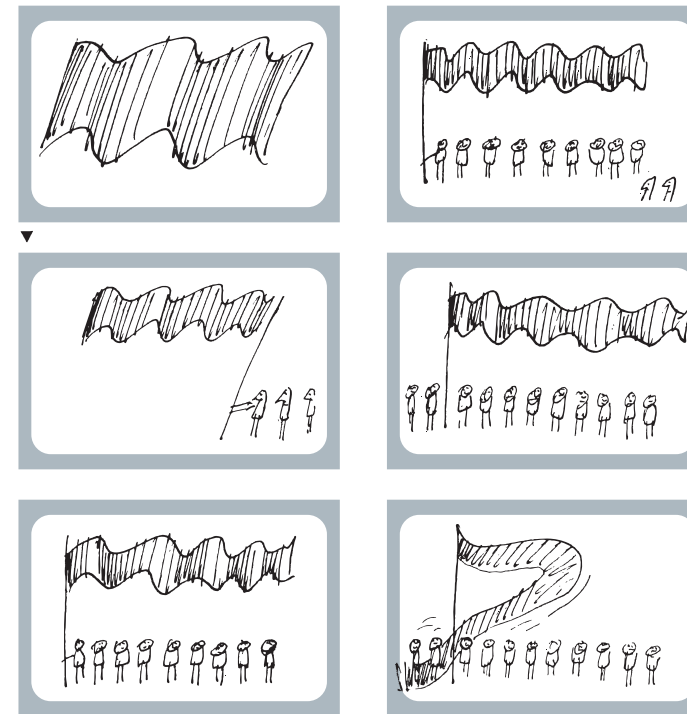
Данашњи карикатуристички радови Зорана Јовановића плод су једног доследног и креативног графичког процеса, сасвим логичног у опусу овог аутора усмереног ка напрестаном освајању нових графичких поступака. На крају тог процеса еволуције, Јовановићева *ибијевска наивност* у цртању ликова и призора, која се заснивала на техници и логици дечијег цртежа и која се, кроз анимацију, додирнула са оном маклареновском музиком, компонованом од ритмичких вибрација, претворила се у најчистију визуелну оркестрацију линија и покрета, структурираних око неких глобалних поетских идеја. Прошавши кроз све те фазе, Зоран Јовановић је и као цртач и као мислилац израстао у

аутора препознатљивог стила (чија се линија помало анархично поиграва са неким детињастим формама) и са препознатљивим опсервацијама (реч је о митскоме судару хуманизма са догматизмом). Јовановић се, подједнако успешно, исказује у два медија (карикатура, анимација), а његове поетске поруке одликују се неким глобалним и универзалним метафоричним значењима (у средишту Јовановићевог ауторског интересовања налази се мали човек, притиснут силама опресије, духовне и физичке!).

СЛОБОДАН НОВАКОВИЋ

Изложба на међународном дијелалу Злајино перо Београда 1992.

филм

Ликовно стваралаштво Зорана Јовановића, његов дугогодишњи рад на актуалној карикатури која надилази дневне потребе и презентира се као својејврсни свједок времена – неодојиво је од његовог рада на анимираном филму. За њега је анимација прије свега могућност да свијет својих карикатура, кроз које се сатирично и критички прелама ово наше сулудо вријеме, у истом тренутку обогати димензијом покретне визуалне метафоре, чиме постиже низ вишеслојних значења и сугестија, што често досежу и орвеловске и кафкијанске импулсе. Теме његове карикатуре: милитаризам, рат, демагогија и демагози који упорно бране свој поглед на

свијет, бирократизована свијест, политичке манипулације, етикетање, лажни морал и слично – истовремено су и теме његових филмова. То нису приче, већ серије искричавих имажинативних слика које се истински залажу за хуманизам и прогрес. Зоран Јовановић у карикатурама не користи ријечи, не поштапа се пропратним текстом и то искуство преноси на филм.

ДУШАН ВУКОТИЋ

на промоцији изложбе карикајтура и анимираног филма Зорана Јовановића у Међународном јрес центру у Београду, 1983.

Зоран Јовановић

Самосталне изложбе

Без прекида излаже од 1966. године, када је први пут представио цртеже и илустрације у Сплиту. Од тада је самостално излагао у Београду, Милану, Паризу, Лисабону, Бриселу, Мадриду, Ђенови, Келну, Болоњи, Сантарему у Португалији, Њујорку.

Мултимедијалне радове Зорана Јовановића видела је публика у Њујорку 2011. године, када је у конзулату Републике Србије представио своје стваралаштво, и 2015. године у Културном центру у Новом Саду.

Поред самосталних, излагао је и на многим групним изложбама у земљи и иностранству.

Награде

1963. Бронзана палма на Интернационалном фестивалу карикатуре у Бордигери.

1964. Трећа награда на Југословенском конкурс карикатуре у Новом Саду.

1965. Пехар града Вентимиље на Интернационалном фестивалу карикатуре у Бордигери.

1967. Златна палма, Гран при за карикатуру на Интернационалном фестивалу у Бордигери; Друга награда за хумористички цртеж на Интернационалном салону карикатуре у Монтреалу; Специјална награда жирија на Бијеналу карикатуре у Толентину; Специјална награда жирија на Југословенском фестивалу хумора у Будви.

1968. Трећа награда „Пјер“. Друга награда за спољнополитичку карикатуру на Интернационалном фестивалу карикатуре у Монтреалу.

1969. Друга награда на Међународној изложби у Москви; Награда „Пјер“ на Југословенском конкурс карикатуре у Београду; Специјална награда листа „Политике“ и награда редакције „Весели свет“ на изложби „Шабачка чивија“ у Шапцу.

1970. Прва награда на Фестивалу хумора у Загребу; Специјална награда за графички израз на Југословенском фестивалу хумора у Будви.

1971. Гран при на Интернационалном фестивалу карикатуре у Кнокке-Heist-у; Специјална награда жирија на Бијеналу карика-

туре у Толентину; Награда УЛУПУС-а на Октобарском салону у Београду.

1972. Награда Музеја примењене уметности на Октобарском салону у Београду; Специјална награда жирија на Интернационалном салону карикатуре „Лов и риболов“, Нови Сад.

1973. Златна медаља „Београд“ за анимирани филм „Заставе“ на двадесетом, јубиларном Фестивалу југословенског документарног и краткометражног филма у Београду.

1973. Специјална награда жирија Интернационалног филмског фестивала Оберхаузен, за цртани филм „Заставе“.

1974. Златна медаља „Београд“ за анимирани филм „Правац“ на Фестивалу југословенског документарног филма и краткометражног филма, Београд; Прва награда за цртеж у цртаном филму „Луди брод“ на Мајском салону „Експеримент“.

1975. Златна медаља „Београд“ за анимирани филм „Модел“ на Фестивалу југословенског документарног и краткометражног филма, Београд.

1976. Сребрна медаља „Београд“ за анимирани филм „Антидогмин“ на Фестивалу југословенског документарног и краткометражног филма, Београд.

1978. Сребрна медаља „Београд“ за анимирани филм „Trade mark“ на Фестивалу југословенског документарног и краткометражног филма, Београд. Цртани филм „Trade mark“ на Лондонском филмском фестивалу изабран међу најбоље филмове света.

1980. Награда „Кекец“ за цртани филм „Erpp si tuove“ на Фестивалу југословенског документарног и краткометражног филма, Београд.

1984. Цртани филм „Марксијанци“, награда Хауп Прајс, Интернационални филмски фестивал Оберхаузен; уједно је рекордер са 13 цртаних филмова приказаних у званичној конкуренцији фестивала у Оберхаузену.

1986. Седмојулска награда Србије за животно дело из области филмске уметности.

1988. Гран при на Светском филмском фестивалу у Монтреалу, награда за цртани филм „Бомба“.

1991. Октобарска награда града Београда за режију цртаног филма „Либертас“.

Нема духа без слуха

„Бетовен је пред крај живота био глув, али није компоновао за глуве“ – са осмехом одговара Зоран Јовановић на питање одакле идеја за баш овакав наслов изложбе његових радова у РТС-у. Са огромним ентузијазмом према стварању и данас, овим насловом Јовановић објашњава потребу уметника да и после више од пола века неуморног рада, са истим ентузијазмом као на почетку, наставља да ствара све док има заинтересовану публику. У томе и лежи снага појединца, његовог дела и оних спремних да их препознају у право време.

Кад је реч о делу Зорана Јовановића, његова публика данас одухова бројне генерације, из целог света. Једнако поштовање према његовом раду имају љубитељи карикатуре и филма без обзира на националност, језик којим говоре и место где се налазе. Јер, о свему ономе о чему Јовановић говори јавности и нису потребне бројне речи. Довољни су цртеж, мало боје (и не мора), покрет... Једноставна стилизација, без занатског разматања. Теме универзалне, а поруке јасне. Његова генерација га добро познаје, поседно оне радове за које су му уручене бројне награде широм света. Мало млађи посматрали су његове антиратне карикатуре и филмове попут пророчких, сатиричних визија током деведесетих година. Са представљањем његових најбољих радова данас у Галерији РТС-а, безвременост његовог стваралаштва у савременом новом контексту имају прилику да сагледају и они најмлађи, ствараоци који тек стасавају у студентским клупама и сви они духа довољно спремног да осети снагу говора карикатуре која је „изнад дневнополитичке употребљивости и локално-друштвене препознатљивости“.

Јовановић ствара хумористичке цртеже, карикатуре, непрекидно већ деценијама. Овај изузетни цртач, који се вешто носи с апстрактношћу сатиричко-графичког језика, подсећа нас да његове визуелне метафоре, доскочице и упечатљиви таблои увек имају неколико слојева значења и сугестија. Рукопис ових цртежа препознаје се и у Јовановићевим анимираним филмовима, као и у инсталацијама, што је знак логичне последности и истрајности. Ако је Бетовен Јовановићу инспирација данас, Зорану Јовановићу је Генерал без сумње обележио професионалну каријеру. Свих

ових година био је познат по антиратној карикатури и филмовима, а често понавља и тему људских и друштвених деоба, манијакално сврставање под заставе, потребу да се људи разликују, али не појединачно, као самобитне личности, већ у крду, окренутом уништењу оних других.

Његово име налази се у Антологији најбољих карикатуриста, илустратора и графичких дизајнера по избору уредника „Њујорк тајмса“. Рад којим је представљен је антиратна карикатура „Генерал са крстовима“, први пут објављена у Хамбургу 1965/66. За ту исту карикатуру добио је 1967. Златну палму у Бордигери у Италији.

„Генерал је обележио мој живот са те лепе стране, али и са тужне јер сам схватио да неки људи и даље живе, зарађују и добијају ордење на туђим лешевима. И мој цртани филм ‘СОС’ је сатира на рат“ – каже Зоран Јовановић.

Зоран Јовановић је рођен 1938. године у Новом Саду. Бави се примењеном графичком. Ради као слободни уметник од 1956. Својевремено је био уредник карикатуре у „Комунисту“. Сарађивао је са најугледнијим листовима са простора бивше Југославије – „Политика“, „Борба“, „Новости“, „Младост“, „Јез“, у Телевизији Београд, као и са најпознатијим светским листовима.

Члан је УЛУС-а, УЛУПУДС-а и УФУС-а. Освајао је значајне домаће и иностране награде за карикатуре и филмове, које је приказао и у Музеју модерне уметности (МОМА) у Њујорку. Излагао је самостално и на групним изложбама, а многобројне награде које су му додељене својим легитимитетом довољно говоре о изузетности овог уметника.

Јовановићева остварења приказана су на фестивалима у Оберхаузену, Монтреалу, Кракову, Сиднеју, Београду, Загребу, Лондону, Аспену. Ретроспективе цртаних филмова имао је у кинотекама Харварда, Тел Авива, Јерусалима, Хаифе, у културним центрима Бомбаја, Њу Делхија, у студију Волта Дизнија.

Себе описује као редитеља цртаних филмова, карикатуриста и сликара графичара који је близак ликовној уметности и покушава да оно што је направио у карикатури повеже са филмом. Чак и у поодмаклим годинама наставља са пројектима.

МУЛТИМЕДИЈАЛНА ИЗЛОЖБА

Zoran Jovanović
каркаатура, инсталације, филм

Нема духа без слуха

ГАЛЕРИЈА РТС
Таковска 10, Београд
од 17. до 30. марта 2016.